Шифр ТЯ9-08

Задания регионального этапа
Всероссийской олимпиады школьников
по татарской литературе
2017-2018 учебный год
9 класс

Уважаемый участник!

Время проведения олимпиады по татарской литературе в 9-11 классах – 180 минут.

Максимальное количество баллов – 50 баллов.

Ответы на задания I _части_ заносятся в таблицу ответов.

Инструкция по выполнению работы
При выполнении заданий в Таблице ответов под номером выполняемого вами задания поставьте знак «Х» в клеточку, которая соответствует букве выбранного вами ответа.

Таблица ответов

	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7	1.8	1.9	1.10
1)		X +		X −					X +	
2)										
3)	X +		X −		X +		X +	X +		X −
4)						X +				
Задания по 1 баллу										

7б

№	Әдәбият	Баллар
I	Тестлар	10
1.1	Бу әсәрләр татар халык авыз иҗатының нинди жанрына карый? Алтын җирдән табыла, акыл – китаптан. Китап – галим, телсез мөгаллим. 1) Әйтем; 2) Мәсәл; 3) Мәкаль.	1
1.2	“Идегәй” дастанының сюжет нигезе булган вакыйгалар татар халык тарихының нинди чорында бара? 1) Алтын Урда чорында; 2) Казан ханлыгы чорында; 3) XIII йөз.	1
1.3	Кайсы әдип үзе хакында: “Үгәй әни кулында калдым, өстемдә керле күлмәк, ертык ыштан, фәкыйрьлектән артык фән күрә алмадым”, - дип яза?	1

	1) Шиһабетдин Мәрҗани; 2) Мифтахетдин Акмулла; 3) Габделҗаббар Кандалый.	
1.4	Нинди киң танылган әсәрнең исеменнән соң җәя эчендә “Бер мәхәббәт тарихы” дигән сүзләр язылган? 1) М.Фәйзи “Галиябану”; 2) Г. Ибраһимов “Алмачуар”; 3) И. Юзеев “Гашыйклар тавы”.	1
1.5	Шигырь юлларының авторын билгеләгез: Җир йөзе шундый киң, Күңелле һәм якты! Тик төрмәм караңгы, Ишеге йозаклы! 1)Ф. Кәрим; 2) А.Алиш; 3) М. Җәлил; 4)Һ. Такташ.	1
1.6.	Түбәндәге шигырь юлларының авторын күрсәтегез: "Урам ташларына карлар ява, Кар томалый чана юлларын, Карда шуа-шуа Алсу килә, Җиң эченә тыккан кулларын..." 1) Ф. Кәрим; 2) А.Алиш; 3) М.Җәлил; 4) Һ. Такташ.	1
1.7.	Чынбарлыктагы зарарлы куренешләрне фаш иту максатыннан алардан ачы көлү әдәби әсәрләрдә кулланыла торган алым буларак ничек атала? 1) ирония; 2) комедия; 3) сатира.	1
1.8.	“Шурәле” балетының авторы: 1) Ә.Бакиров; 2) Р. Гобәйдуллин; 3) Ф. Яруллин.	1
1.9.	Кайсы жанр лирик төргә карый? 1) шигырь; 2) нәсер; 3) мәсәл.	1
1.10.	Әлеге җыр кайсы герой тарафыннан башкарыла? "Җидегән йолдыз бар чагында,	1

	Чулпан йолдыз калкырмы? Сөйгәне өчен корбан булудан Яшь егет баш тартырмы?" 1) Галиябану; 2) Хәлил; 3) Газизә; 4) Исмәгыйль.	
2.	Өзекләр нинди әсәрләрдән алынган? Авторларын курсәтегез.	10
2.1.	“Сез балык баласы түгел, Сез халык баласы бит, Киләчәк көнгә Тукайны Сез алып барасы бит!” „Туган тел турында язулар" Хәсән Туфан	2 +
2.2.	“Ак каенга асылынып менгән кебек, Мин тормышта һаман яктыга, Югарыга табан юл алдым...” „Мөгамәт" поэма Һади Такташ.	2 +
2.3.	“ Мин кабыздым жырда ялкын итеп Йөрәгем һәм хаклык кушканны. Җырым белән дусны иркәләдем, Җырым белән жиңдем дошманны”. „Җырларым" Муса Җәлил	2 +
2.4.	“Беренче тапкыр мәктәпкә килгәч, мөгаллим безне салам жәйгән идәнгә утырртты, һәркайсыбызга берәр дәфтәр, каләм һәм кара такта бирде. Мин сезне, балалар, хәреф таныргга, саннарны аерырга, укырга, язарга өйрәтермен, - диде. - Кыскасы, узем белгәнемне барысына да өйрәтермен”. Габдулла Тукай „Исемдә калганнар".	2 —
2.5.	“Әле яңа таң беленеп килә. Йокының иң тәмле чагы. Андый вакытта берәрсе килеп уятса, шундый ачу чыга, шундый җан уртәлә - балдай татлы йокыдан аерырга азаплаган ул кешене шундук бәреп утерәсе килә. Һай, бигрәк тә тәмле була шул иртәнге йокы!” Булат Сөнгатуллов „Әни".	2 —
3.	Бирелгән юлларны дәвам итәргә, авторларын, исеменәрен языгыз.	10
3.1.	Иртәнге таң нурыннан Үләнда романкалар. Сикмаем, хәл юрганан, Кызгыл-кызыл карашталар. Назадр язил аларны,...	5
3.2.	Юлбасарлар таптый җиребезне, Ватан сугышына мин китәм.	5

+

(65)

	Менә — балаң. Син әнкәсе аның. Балабызны тотып алып итәм.	+	10б
4	Түбәндә саналган әсәрләрнең жанрларын һәм авторларын күрсәтергә.	10	
	1)“Беренче театр” Г. Камал комедия + 2) “Сөннәтче бабай” Гаяз Исхакый ~~хикәя~~ повесть 3) “Алмачуар” Гомәр Ибраһимов хикәя 4) “Агыйдел” Мирсәй Әмир повесть 5)“Галиябану” Мирхәйдәр Фәйзи драма.	+1 + + +	9б
5	Сез яшәгән төбәк язучысы яки шагыйре, иҗат үзенчәлеге, әсәрләренең жанры хакында инша языгыз.	10	

Төмән өлкәсенең беренче профессиональ шагыйре — ул Булат Сөләйманов. Бу язучы Вагай районында Сорпа авылында туган. Аның „Сорпа" дигән шигыре дә бар. Моннан күренеп тора, шундый ул патриот булган.

Минем иң яраткан язучым да ул була. Шулай матур ~~шигы~~ туган илен мактый. Әшундый матур шигырьләр ул себер татар дөньясына багышлаган...

Мин тап себер татарының чыгышым белән.
Төмәр сорыгы монда минем бабаларым,
Чар Иртышның үзе кебек берсыныгыдан,
Мизгел чыга монда татар балалары!

Минем фикеремчә Булат Сөләймановның иҗаты бик яхшы. „Эш" дигән әсәрен мин бер генә тапкыр укымаган. Аны укыганда, тәнемнән кортлар йөгергән кебек. Мин уйлыйм бөтен кеше, кайсы аны укыган, мине аңлар.

Минем әтием сөйли миңа, ничек алар Явыз авылында дәрескә булып җыелганнар. Шул чакта уя авылга Булат Сөләйманов килгән. Шундый төрмәш кешеләргә ул үзенең шигырьләрен укыган. Шуларның арасында минем әтием дә бар иде.

Хәзерге вакытта да Булат Сөләймановны онытмыйлар. Еш сәхнә „Сөләйман

укуларын конкурсы үтә. Анда һәрбер мәктәпләрдән укытучылар, укучылар һәм дипломантлар катнаша. Конференциядә кешеләр үзләренең фикерләрен әйтәләр һәм киләчәккә план коралар. Һәр елны шул шундый әйтем ишетелә — «Булат Сөләймановка һәйкәл утыртырга кирәк». Чыннан да, мондый кешеләр өчен, утыр-ту кирәк.

Себер татарларының горурлыгы — ул Булат Сөләйманов, чөнки аны һәр яшь-тәгеләр беләләр. Аның әсәрләре башка телләргә дә тәрҗемә ителгән.

Әйтергә, аның сәламәтлеге һәм тизән өлкәнәя күбрәк шундый язучылар теләп калабыз.

Бергәләшеп Себер татарларының тор-мышын үзгәртик!

10б

	Барлыгы	50

Итого 42б